

AMNESTY INTERNATIONAL

JAARRAPPORT 2020-2021

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

“WAT HEBBEN WE NODIG OM
EEN WERELD TE CREËREN
DIE VEEL BETER BESTAND
IS TEGEN DE ENORME
UITDAGINGEN DIE VOOR
ONS LIGGEN?”

INHOUDSTABEL

VOORWOORD	5
GLOBALE ANALYSE	9
Leven, gezondheid en sociale bescherming	9
Gendergerelateerd geweld	10
Repressie van afwijkende meningen	11
BELGIË	14
Schrijfmarathon	16
Schrijf-Ze-Vrijdag	16
Etnisch profileren	17
Covid-19 en woonzorgcentra	18
Samen tegen seksueel geweld	19
Djalali en individuenwerk	20
NAWOORD	23

ZULLEN WE MOEDIG GENOEG ZIJN?

VOORWOORD

Door onze nieuwe Secretaris-Generaal van Amnesty International,
Agnès Callamard

Slechts een paar moleculen volstonden om in 2020 de hele wereld te doen beven.

Een zeer lokaal virus, met het blote oog niet zichtbaar, ontketende met opmerkelijke snelheid een globale pandemie. Wat ook het precieze ontstaan ervan zal blijken te zijn, het coronavirus (COVID-19) en de massale hoeveelheid slachtoffers waren gedeeltelijk te wijten aan onze wereld vol diepe, brede ongelijkheden binnen en tussen de landen. Dat werd nog verergerd door een bezuinigingsbeleid dat de openbare infrastructuur en de volksgezondheidsstelsels verzwakte en door een, in vorm, functie en leiderschap, internationaal verzwakte structuur.

En het werd nog erger... Onder druk van politieke leiders die demoniseren en uitsluiten, die archaïsche structuren van staatssoevereiniteit bevestigen en afwijzend staan tegenover wetenschap, bewijs en universele normen. Dit zijn uitzonderlijke tijden.

Waren we tegen de moeilijkheden opgewassen?

UITZONDERLIJK LEIDERSCHAP

Uitzonderlijke tijden vragen om uitzonderlijke reacties en vereisen uitzonderlijk leiderschap. In 2020 kwam uitzonderlijk leiderschap vaak niet van machtingen, geprivilegieerden of rijken. Het kwam daarentegen van **verpleegkundigen, artsen en gezondheidswerkers** aan de frontlijn van levensreddende diensten. Het kwam van **mensen die voor ouderen zorgden**. Het kwam van **technici en wetenschappers** die miljoenen tests en proeven uitvoerden, verwoed op zoek naar vaccins. Het kwam van degenen die, meestal opgepakt onderaan de inkomensschaal, werkten om de rest van ons te voeden; onze straten schoon te maken, te zorgen voor de lichamen van de honderdduizenden doden; de essentiële diensten te herstellen; te patrouilleren door onze straten of te rijden met wat er restte van ons openbaar vervoer.

In 2020, toen een groot deel van de wereld in lockdown ging, waren zij degenen die er bovenuit staken, die opvielen. Dat geldt ook voor degenen die thuisbleven, als ze een huis hadden om in te wonen, die de emotioneel moeilijke fysieke afstand bewaarden en zorgden voor de mensen om hen heen.

Maar achter die heldendaden legde de pandemie de verwoestende gevolgen van het machtsmisbruik bloot, zowel structureel als historisch. De **COVID-19-pandemie bepaalt misschien niet wie we zijn, maar het heeft zeker uitvergroot wat we niet moeten zijn**.

Toen dit duidelijk werd, kwamen er weer mensen in opstand, tegen ongelijkheid en tegen politiegeweld dat onevenredig was gericht tegen zwarte mensen, minderheden, armen en daklozen. Ze kwamen in opstand tegen uitsluiting, patriërchaat en de haat zaaiende retoriek en het wrede gedrag van suprematistische leiders.

De eisen van de **Black Lives Matter** en de **#MeToo** beweging vonden weerklank over de hele wereld. Het publiek protest tegen onderdrukking en ongelijkheid stroomde door de straten van Wit-Rusland tot Polen, van Irak tot Chili, van Hong Kong tot Nigeria. Zeer vaak waren het mensenrechtenverdedigers en activisten voor sociale rechtvaardigheid over de hele wereld die ons aanspoorden, met gevaar voor hun eigen veiligheid.

Soms vingen we een glimp op van uitzonderlijk politiek leiderschap, vaak van vrouwen, die riskante en moeilijke beslissingen namen om levens te beschermen, gezondheidssystemen in stand te houden en de investeringen te doen die nodig waren om razendsnel oplossingen te vinden en de onontbeerlijke economische steun te verlenen aan degenen die niet meer in hun levensonderhoud konden voorzien.

Maar de pandemie versterkte ook het middelmatige en het leugenachtige, het egoïstische en het onbetrouwbare →

onder de politieke leiders.

Terwijl ik dit schrijf, hebben de rijkste landen een bijna-monopolie op het aanbod van vaccins in de wereld, waardoor landen met de minste middelen aankijken tegen de slechtste gezondheidsresultaten en mensenrechtensituatie, en dus de langste economische en sociale ontwrichting onder ogen moeten zien.

En wat moeten we denken van het feit dat de **inkomens van topmiljardairs enorm zijn gestegen**, de winsten van tech-giganten zijn geëscaleerd en de aandelenmarkten in de financiële centra van de wereld zijn gegroeid, terwijl miljoenen mensen sterven en nog vele miljoenen meer hun broodwinning verliezen? Wat zijn hun voorstellen om een billijk aandeel van de last van de pandemie op zich te nemen om te zorgen voor een duurzaam, eerlijk en rechtvaardig herstel? Begin 2021 is hun stilzwijgen hierover nog niet doorbroken. Hoe is het mogelijk dat, ook nu weer en deze keer tijdens een pandemie, de wereldeconomie ertoe leidde dat **degenen die het minst hadden, het meest moesten inleveren?**

INTERNATIONALE SAMENWERKING

2020 bracht ook de zwakte van de internationale samenwerking aan het licht: een afbrokkelend multilateraal systeem, welwillend voor de machtigsten en karig voor de zwaksten; een **systeem dat niet in staat, of misschien zelfs niet bereid is om de mondiale solidariteit sterk te verbeteren**. China's grof onverantwoordelijk gedrag om in de vroege dagen van de pandemie cruciale informatie achter te houden was rampzalig, terwijl het besluit van de VS middenin de pandemie om zich terug te trekken uit de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) wees op een flagrante minachting voor de rest van de wereld. Door schamele, halve maatregelen - zoals het besluit van de G20 om de terugbetaling van schulden voor 77 landen in 2020 op te schorten maar te eisen dat het geld later met rente wordt terugbetaald - dreigden structurele ongelijkheden en economische tegenspoed zich vast te verankeren in het pandemieherstel, met mogelijk ernstige gevolgen voor de economische en sociale rechten van miljoenen mensen. Na jaren van magistrale mislukking leverde 2020 alleen maar verder bewijs dat onze catastrofale politieke instellingen niet geschikt zijn voor het mondiale doel dat ze zouden moeten dienen.

De pandemie heeft een meedogenloos licht geworpen op het onvermogen van de wereld om effectief en rechtvaardig samen te werken aan het begin van een onwaarschijnlijke, mondiale gebeurtenis met een grote impact. Daarom ontkomen we niet aan een gevoel van imminent gevaar, want **als we vooruitkijken, zien we een crisis opdoemen van een veel grotere omvang waarvoor geen vaccin bestaat: de klimaatcrisis**. In 2020 leden miljoenen mensen onder de catastrofale gevolgen

van extreme klimaatgebeurtenissen. Rampen, verergerd door de opwarming van de aarde en de instabiliteit van het klimaat, hebben het recht op leven, voedsel, gezondheid, huisvesting, water en sanitaire voorzieningen van miljoenen mensen ernstig geschaad: van de langdurige droogte in Sub-Sahara-Afrika en India tot verwoestende tropische stormen in Zuidoost-Azië, de Caraïben, Zuidelijk Afrika en de Stille Oceaan, tot de rampzalige branden die Californië en Australië teisterden. En wat is het antwoord? **De toezegging van de ontwikkelde landen in het kader van de Overeenkomst van Parijs om tegen 2020 voor ten minste 100 miljard dollar aan klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden te zorgen, werd simpelweg niet nagekomen**. En de staten hebben duidelijk niet de toezeggingen gedaan die nodig zijn voor het behalen van de doelstelling van 2030 om de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen met de helft te verminderen. Een drastische koerswijziging is nodig om een stijging van de mondiale temperatuur met meer dan 1,5 °C boven pre-industriële niveaus af te wenden, wat onomkeerbare gevolgen zou hebben.

2020: 366 dagen waarin dodelijk egoïsme, lafheid, middelmatigheid en giftige mislukkingen als gevolg van xenofobie en rassenhaat werden aangemoedigd. 366 dagen die lieten zien hoe hedendaags de gewelddadige erfenis van eeuwen van racisme, patriarchaat en ongelijkheid nog is. **Maar 366 dagen die ook een rijke inspiratiebron waren voor onze sterkte en veerkracht als een grote menselijke familie; dagen waaruit bleek dat mensen vastbesloten waren op te komen voor hun rechten en voor een eerlijk en rechtvaardig herstel van de pandemie**. Uitzonderlijke tijden vragen om uitzonderlijke reacties en uitzonderlijk leiderschap.

Dus wat hebben we nodig om een wereld te creëren die veel beter bestand is tegen de enorme uitdagingen die voor ons liggen?

De basis voor een duurzame, post-pandemische mondiale samenleving berust niet alleen op herstel. Deze vereist ook **verantwoording, inachtneming van mensenrechten en een heroverweging en herformulering van onze relatie met onze habitat, het milieu en de economie**.

De autoriteiten moeten onmiddellijk zorgen dat de productie en de levering van vaccins voor iedereen worden versneld. Dat is een zeer fundamentele, rudimentaire test van het samenwerkingsvermogen van de wereld: **globaal denken, lokaal handelen en plannen maken voor de lange termijn**. Dit omvat het ondersteunen van een verklaring van afstand van de TRIP-overeenkomst (overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom) van de Wereldhandelsorganisatie die de broodnodige uitgebreide productie van COVID-19-gezondheidsproducten mogelijk maakt en ervoor zorgt dat farmaceutische bedrijven hun innovaties en technologie delen via open en niet-exclusieve licenties en initiatieven zoals de COVID-19 Technology Access Pool van de WHO. Voorbij die eerste stap, zal een herstel dat 'wederopbouwt,

“UITZONDERLIJKE TIJDEN VRAGEN OM UITZONDERLIJKE REACTIES EN UITZONDERLIJK LEIDERSCHAP.”

maar dan beter' meer vereisen dan gewoon opnieuw opstarten. Het vereist een reset die de diepere oorzaken van de crisis aanpakt door ondeelbare en universele rechten te beschermen en te respecteren.

Ten eerste vereist het een einde aan de roep van regeringen om meer 'veiligheid'; al sinds 9/11 leidt dat tot een wijdverbreide inperking van de maatschappelijke ruimte, die tijdens de pandemie nog is toegenomen. Die veiligheidsagenda, die ten onrechte een gevoel van normaliteit verleent aan buitengewone uitvoerende en politiebevoegdheden, dreigt permanent te worden. Daar moet een eind aan komen.

Ten tweede vereist eerlijk en duurzaam herstel dat wereldwijd de belastingstelsels opnieuw worden ingesteld. Adequate belastingheffing is noodzakelijk om de middelen te verkrijgen die nodig zijn om de economische en sociale rechten, waaronder die op gezondheid, onderwijs en sociale zekerheid, te garanderen. **Eerlijke en mensenrechtenconforme belastingheffing op transnationale winsten** is daarvoor van cruciaal belang, evenals **gezamenlijke inspanningen om belastingontduiking en agressieve belastingontwijking een halt toe te roepen**. Staten zouden een belasting moeten opleggen op die onderdelen van de winsten van energiebedrijven en uitbetalingen aan aandeelhouders die voortkomen uit fossiele brandstoffen, om aandeelhouders en bedrijven er aldus toe aan te zetten over te stappen op hernieuwbare energie, zonder de grootste last op de consumenten af te schuiven.

Kortzichtige besluitvorming hoort niet thuis in een post-pandemische samenleving. Zolang onvoldoende gereguleerde,

speculatieve, hyper-acquisitieve investeringen in koolstofintensieve activa de wereldeconomie beheersen, zal de klimaatcrisis alleen maar erger worden, meer schendingen met zich meebrengen en ons sneller voeren naar een onomkeerbare situatie die het bestaan van het mensheid zelf in gevaar brengt.

Ten derde moeten we onder ogen zien dat een soevereine natiestaat die alleen handelt, net zo inadequaat is om deze mondiale rampen tegen te houden als een fietsrem om een passagiersvliegtuig tot stilstand te brengen. Het **hervormen van mondiaal bestuur en het herbestemmen van mondiale instellingen om de naleving van mensenrechten te versterken en mogelijk te maken**, zijn voorwaarden voor krachtig herstel. We kunnen de 'pick and choose'-benadering van het mondiale bestuur van sommige staten niet aanvaarden. Ze halen de krenten uit de pap, terwijl ze 'storende ingrediënten' als mensenrechten, verantwoordingsplicht en transparantie negeren.

Een op zijn taak afgestemd mondiaal bestuur vereist mondiaal onderzoek naar de manier waarop de internationale normen en standaarden van de mensenrechten worden geïmplementeerd ter voorkoming van genocide en misdaden tegen de mensheid; van machtsmisbruik en corruptie; van meedogenloze censuur en onderdrukking van afwijkende meningen; en van discriminatie, brute kracht en marteling door degenen die ons juist moeten beschermen. De innovatie, creativiteit en inventiviteit die we nodig hebben om onze weg naar duurzaam veerkrachtig herstel te vinden, vereisen dat onze vrijheden worden gehandhaafd, verdedigd en beschermd, niet beknot. Mondiaal bestuur zal ongeschikt blijven voor mondiale doeleinden totdat systematische betrokkenheid bij, waardering van en respect voor het mondiaal maatschappelijk middenveld diep verweven zijn met zijn activiteiten. Dat moeten we vragen. Dat moeten we eisen. Daar moeten we ons voor organiseren. En als maatschappelijk middenveld moeten we ervoor zorgen dat we daar ook geschikt voor zijn.

MOED

2020 heeft ons opnieuw lessen geleerd die we negeren met gevaar voor toekomstige generaties: de onderlinge afhankelijkheid van de menselijke familie; de universaliteit van wat 'wij, het volk' van bestuur eisen in tijden van crisis, en hoe ondeelbaar onze eigen toekomst is vanuit de toekomst die we creëren voor onze planeet. Het leerde ons met andere woorden opnieuw de essentie van mensenrechten. De vraag die nog moet worden beantwoord, is: zullen we moedig genoeg zijn om te zien wat er moet gebeuren en moedig genoeg om verder te gaan en het te doen, op de juiste schaal en snel genoeg?

Agnès Callamard,
Secretaris-Generaal

GLOBALE ANALYSE

LEVEN, GEZONDHEID EN SOCIALE BESCHERMING

In 2020 zijn wereldwijd minstens 1,8 miljoen mensen gestorven aan de gevolgen van COVID. Gezondheidszorgstelsels en sociale beschermingsprogramma's waren door decennia van te weinig investeringen en een gebrek aan paraatheid niet klaar om hierop te reageren. Het inkomen van werknemers werd getroffen door de stijgende werkloosheid en arbeidsinactiviteit, terwijl het aantal mensen met acute voedselonzekerheid verdubbelde tot 270 miljoen.

Regeringen slaagden er niet in de werknemers in de gezondheids- en andere essentiële sectoren adequaat te beschermen. Duizenden kwamen om door COVID-19 en velen werden ernstig ziek door een tekort aan persoonlijke beschermingsmiddelen. In de context van de pandemie documenteerde Amnesty International beschuldigingen over gezondheidswerkers of andere essentiële werknemers die door overheden werden lastiggevallen of geïntimideerd in 42 van de 149 landen die Amnesty monitorde. Sommigen kregen te maken met represailles, waaronder arrestatie en ontslag, omdat zij hun bezorgdheid uitten over veiligheid of arbeidsomstandigheden.

ZWAARST GETROFFEN

Vooraf vrouwelijke gezondheids- en zorgverleners werden getroffen, aangezien zij 70% van de wereldwijde beroepsbevolking in de gezondheids- en de sociale sector uitmaken, waar al een aanzienlijke loonkloof tussen mannen en vrouwen bestond.

Sommige overheidsmaatregelen om COVID-19 aan te pakken, hadden een discriminerende impact op gemarginaliseerde groepen. Lockdowns en uitgaansverboden leidden ertoe dat zeer grote aantallen werknemers in de informele economie hun inkomen verloren zonder terug te kunnen vallen op adequate sociale bescherming. Omdat vooral vrouwen en meisjes in deze sector werken, werden zij onevenredig zwaar getroffen. Een andere maatregel, uitsluitend onlineonderwijs zonder de garantie van geschikte technologie, heeft veel leerlingen uit gemarginaliseerde groepen benadeeld.

Vrouwen droegen ook voornamelijk de last van thuis-onderwijs, evenals andere onbetaalde zorg als gevolg van de sluiting van openbare diensten, waaronder de zorg voor zieke familieleden.

VLUCHTELINGEN EN MIGRANTEN

Bovendien verslechterde COVID-19 de al precaire situatie van vluchtelingen en migranten, door hen op te sluiten in smerige kampen of detentiecentra of te laten stranden achter gesloten grenzen. In 42 van de 149 landen die Amnesty International in de gaten hield, waren er meldingen van vluchtelingen en migranten die werden onderworpen aan *refoulement* (het principe van non-refoulement stelt dat het voor staten verboden is om eender wie over te brengen naar een ander land, als die persoon er het risico loopt om aan ernstige mensenrechtenschendingen te worden onderworpen.) Aanhoudende gedwongen uitzettingen verhoogde de blootstelling van mensen aan het virus door hen dakloos te maken.

MINDERHEDEN

In veel landen werden **etnische minderheden en inheemse volkeren getroffen door een onevenredig hoog aantal besmettingen en sterfgevallen**, deels ten gevolge van reeds bestaande ongelijkheden en een gebrek aan toegang tot gezondheidszorg. **Politieke en religieuze figuren stigmatiseerden gemarginaliseerde groepen en gaven hen de schuld van de verspreiding van het virus.** Moslims in sommige Zuid-Aziatische landen en LGBTI-mensen in verschillende Afrikaanse en Europese landen behoorden tot de doelwitten.

GECOÖRDINEERDE EN DAADKRACHTIGE REACTIE

Toen COVID-19 tot een pandemie werd uitgeroepen, verwezen staten consequent naar de dringende noodzaak om de pandemie in te dammen, te verlichten en te verslaan met volledige eerbiediging van de mensenrechten. Hoewel de COVAX-faciliteit van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) een positief wereldwijd initiatief was om ervoor te zorgen dat meer landen toegang konden krijgen tot vaccins, werd dit ondermijnd doordat Rusland en de VS niet deelnamen, doordat →

ONDERSTEUNENDE ORGANISATIES OVER DE HELE WERELD MELDDEN EEN DUIDELIJKE TOENAME VAN GENDERGERELATEERD EN HUISELIJK GEWELD.

rijke landen vaccins hamsterden en bedrijven hun intellectuele eigendom niet deelden. Meer dan 90 landen hebben exportbeperkingen ingevoerd voor onder meer medische apparatuur, persoonlijke beschermingsmiddelen, farmaceutische producten en voedsel.

Rijke staten blokkeerden eveneens de goedkeuring van een voorstel bij de Wereldhandelsorganisatie voor een tijdelijke afstand van intellectuele eigendomsrechten voor COVID-19-producten, dat was ontworpen om universele toegang te vergemakkelijken. Door onenigheid in de VN-Veiligheidsraad tussen de VS en China over de verwijzing naar de WHO, werd een resolutie over een wereldwijd staakt-het-vuren ter ondersteuning van de COVID-19-reactie pas drie maanden later aangenomen.

De G20 stemde weliswaar in met een beperkte opschorting van de schuldbetalingen van de armste landen, maar slaagde er lang niet in om haar eigen doelstelling om een gecoördineerde grootschalige reactie te verwezenlijken. Om de internationale samenwerking te herbevestigen en te voldoen aan hun verplichtingen inzake mensenrechten, moeten alle regeringen zorgen dat COVID-19 vaccins beschikbaar en toegankelijk zijn voor iedereen en ter beschikbaar, toegankelijk en gratis zijn voor iedereen. Ze moeten ook de ontwikkeling ondersteunen van een wereldwijd fonds voor sociale bescherming dat is

gebaseerd op mensenrechtenstandaarden. **Rijke landen en internationale financiële instellingen moeten ervoor zorgen dat alle staten de nodige middelen hebben om op de pandemie te reageren en ervan te herstellen, onder meer door het opschorten en kwijtschelden van schulden.**

GENDEGERELATEERD GEWELD

In Koeweit, Zuid-Korea en Sudan werd een nieuwe wetgeving aangenomen om geweld tegen vrouwen en meisjes tegen te gaan. Sommige landen, waaronder Kroatië, Denemarken, Nederland en Spanje, hebben stappen genomen om hun verkrachtingswetten te verbeteren door instemming (*consent*) centraal te plaatsen. In verschillende Afrikaanse landen waren er ongekende juridische ontwikkelingen om een einde te maken aan de straffeloosheid voor verkrachting en ander seksueel geweld in vrede en conflict. De Afrikaanse Unie leek klaar om een nieuw regionaal verdrag voor te bereiden om geweld tegen vrouwen te bestrijden. De uitvoering van het Verdrag van Istanbul, het soortgelijke verdrag van de Raad van Europa, werd echter in drie lidstaten tegengehouden.

In de praktijk bleef gendergerelateerd geweld, waaronder "eerwraak" en kastegebaseerd, huiselijk en seksueel

geweld, wereldwijd schokkend hoog en de autoriteiten namen over het algemeen geen adequate maatregelen om dit te voorkomen, daders te vervolgen en slachtoffers toegang tot rechtsmiddelen te verlenen. Sommige autoriteiten hebben zelf geweld gepleegd door bijvoorbeeld vrouwen te straffen voor vermeende overtredingen van de islamitische wet of door mannen aan anale tests te onderwerpen die neerkomen op foltering.

LGBTI

Aanhoudende discriminatie in wetten en praktijken ondersteunt het geweld en manifesteert zich ook op andere manieren. In 24 van de 149 landen die Amnesty International in 2020 controleerde, werden beschuldigingen geregistreerd van **LGBTI-personen die werden gearresteerd of in hechtenis genomen vanwege hun seksuele geaardheid of genderidentiteit.** De situatie werd verergerd door COVID-19-maatregelen. Hulporganisaties over de hele wereld meldden een duidelijke toename van gendergerelateerd en huiselijk geweld; veel vrouwen en LGBTI-mensen werden samen met de misbruikplegers opgesloten. Sommige regeringen namen noodmaatregelen om slachtoffers te helpen. Maar vele anderen achtten steun voor hen, zelfs seksuele en reproductieve gezondheids- en adviesdiensten, niet-essentieel, wat leidde tot de opschorting ervan tijdens de lockdowns.

ABORTUS

Op sommige plaatsen werd abortuszorg op dezelfde manier gecategoriseerd, wat een onevenredig grote impact had op gemarginaliseerde groepen. In andere landen daarentegen werd een progressief beleid aangenomen, zoals het verkrijgen van abortuspillen via telegeneeskunde om het risico op infecties te verminderen. Een positieve ontwikkeling buiten de context van de pandemie was de decriminalisering van abortus in Argentinië, Noord-Ierland en Zuid-Korea. Toch bleef het in de meeste Amerikaanse landen strafbaar en in één EU-staat werd toegang tot abortus door een gerechtelijke beslissing verder beperkt.

Op internationaal niveau hebben de VN-staten de 25e verjaardag van de Verklaring en het Actieplatform van Peking gevierd door een welgekomen politieke verklaring aan te nemen om vrouwenrechten te bevorderen en 'alle

vormen van geweld en schadelijke praktijken tegen vrouwen en meisjes' uit te bannen. Ze hebben echter geen expliciete verwijzing opgenomen naar seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Los daarvan probeerden sommige regeringen de bestaande consensus over vrouwenrechten en gendergelijkheid te ondermijnen door verder te gaan met pogingen om seksuele en reproductieve rechten te schrappen uit al lang bestaande internationale verplichtingen, waaronder de VN-agenda voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid.

Regeringen moeten dringend gecoördineerde actie ondernemen om het verzet tegen de rechten van vrouwen en LGBTI-mensen te stoppen en concrete maatregelen implementeren om genderrechtvaardigheid te bereiken. Ze moeten ook mondiale initiatieven zoals de Verklaring en het Actieplatform van Peking en de Agenda voor

Vrouwen, Vrede en Veiligheid vertalen in concrete maatregelen om gendergerelateerd geweld uit te bannen, de diepere oorzaken ervan, waaronder discriminatie, aan te pakken en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor allen te garanderen.

REPRESSIE VAN AFWIJKENDE MENINGEN

Veel regeringen onderdrukten protest en beperkten de openbare ruimte ook op andere vlakken. Als reactie op protesten tegen leiders die geen verantwoording afleggen tegen de uitholling van sociale en economische rechten en structureel racisme (zoals de Black Lives Matter-beweging), **maakten veiligheidstroepen misbruik van vuurwapens en andere wapens zoals traangas, waarbij honderden onwettig werden gedood en nog**

© SG_Jonas Persson

veel meer mensen gewond raakten. Ze richtten zich ook op mensenrechtenverdedigers, journalisten en politieke tegenstanders met intimidatie en willekeurige detentie. Anderen hadden corruptie of mensenrechtenschendingen aan het licht gebracht. Sommigen werden vervolgd in de context van verkiezingen die in het teken stonden van geloofwaardige beschuldigingen van fraude of beperkingen van de fundamentele vrijheden. Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers liepen vaak extra risico's vanwege hun gender.

In enkele landen in Azië, het Midden-Oosten en Noord-Afrika, **vervolgden de autoriteiten mensenrechtenverdedigers en journalisten en zetten hen zelfs gevangen**, onder vaag geformuleerde beschuldigingen zoals 'het verspreiden van valse informatie, het lekken van staatsgeheimen en het beledigen van de autoriteiten', of ze bestempelden hen als terroristen. Sommige regeringen investeerden in digitale bewakingsapparatuur om hen te kunnen aanvallen. Sommigen dwarsboomden de activiteiten van mensenrechtenorganisaties, waaronder Amnesty International. In Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, - nog steeds de meest gewelddadige regio voor mensenrechtenverdedigers -, werden tientallen mensen gedood door criminele groeperingen bij acties die verband hielden met staats- of zakelijke belangen.

Sommige autoriteiten in Amerika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika vaardigden een wetgeving uit die commentaar in verband met de pandemie strafbaar stelt, waardoor mensen vervolgd kunnen worden voor het verspreiden van 'vals nieuws' of 'het belemmeren van overheidsbesluiten'. Andere overheden in Europa combineerden de volksgezondheids crisis met plannen rond nationale veiligheid, scherpten hun veiligheidswetgeving aan en versterkten hun bewakingscapaciteiten of dreigden daarmee.

PROTEST EN VRIJE MENINGSUITING

Om samenkomsten tijdens de pandemie te beperken, legden veel regeringen een algemeen verbod op demonstraties op of gebruikten ze onwettig

© Pexels/RODNAE Productions

geweld, met name in Afrika en Amerika. Bovendien straffen ze degenen die kritiek hadden op de acties van de regering tegen COVID-19, schendingen aan het licht brachten in de reactie erop of het officiële verhaal eromheen in twijfel trokken, met name in Azië, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Honderden mensen werden willekeurig vastgehouden en in sommige gevallen aangeklaagd en vervolgd. In sommige landen gebruikte de regering de pandemie als voorwendsel om totaal andere kritiek de kop in te drukken.

Op internationaal niveau heeft de VN-Mensenrechtenraad vooruitgang geboekt bij het aanpakken van mensenrechtencrises zoals die in Libië, Venezuela en Jemen, door het opzetten, onderhouden en versterken van onderzoeksmechanismen die kunnen bijdragen tot strafrechtelijke vervolging. De VN-lidstaten slaagden er echter niet in een geloofwaardig antwoord te geven op de onderdrukking van afwijkende meningen en andere vaste patronen van ernstige mensenrechtensituaties in landen als China, Egypte en India. Som-

mige regeringen hebben de problemen aangewakkerd door gewoon door te gaan met de verkoop van apparatuur en munitie voor crowd control aan staten die deze zeer waarschijnlijk gebruiken om schendingen van het internationale recht bij wetshandhaving en conflictsituaties te begaan. Verscheidene regeringen schonden op flagrante wijze de wapenembargo's van de VN-Veiligheidsraad.

ONDERZOEK EN VERANTWOORDING

Het Internationaal Strafhof (ICC) opende een onderzoek naar Afghanistan en de onderzoeken naar Myanmar/Bangladesh werden voortgezet. In Nigeria en Oekraïne werden voorlopige onderzoeken afgerond, waarbij de aanklager haar voornemen aankondigde om onderzoek te doen naar vermeende oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid. De aanklager verzocht ook om een uitspraak over de reikwijdte van de territoriale jurisdictie van het ICC in de bezette

Palestijnse gebieden, met het oog op het openen van een onderzoek. Machtige staten bleven echter proberen hun verantwoordingsplicht voor andere patronen van ernstige mensenrechtenschendingen te ontlopen en collectieve reacties daarop te ondermijnen. De VS legden sancties op aan werknemers van het ICC. De tegenwerking van het Verenigd Koninkrijk was een dominante factor in het betreurenswaardige besluit van het Parket van de Aanklager om geen onderzoek te openen naar beschuldigingen met betrekking tot het Britse leger in Irak. China en Rusland hadden het gemunt op het internationale mensenrechtenkader en onafhankelijke VN-experten. **De aanhoudende politieke impasse bij de VN-Veiligheidsraad belemmerde diens vermogen om tijdig en effectief te reageren op mensenrechtencrises.**

Meer in het algemeen hebben verschillende regeringen de betrokkenheid van actoren uit het maatschappelijk

middenveld bij de VN belemmerd door middel van represailles en intimidatie. De mensenrechtenmechanismen en -instellingen van de VN werden ook geconfronteerd met een financierings- en liquiditeitscrisis als gevolg van laattijdige of niet-betaling van bijdragen door lidstaten. De problemen werden nog verergerd door de pandemie.

Voor een toekomst waarin de instellingen die het mandaat hebben om het internationaal recht te beschermen, werkelijk preventief kunnen optreden, kunnen reageren op en verantwoording afleggen voor de onderdrukking van afwijkende meningen en andere patronen van ernstige mensenrechtenschendingen, moeten alle staten de mensenrechtenmechanismen en -instellingen van de VN versterken en volledig financieren. Ze moeten ook loyaal samenwerken met het ICC in lopende zaken en zich duidelijk uitspreken tegen politieke inmenging.

© Pierre Crom

BELGIË

Ook in eigen land lag het mensenrechtenwerk in 2020 lang niet stil. Integendeel, de pandemie bracht verschillende extra uitdagingen met zich mee, waar we vanuit onze hybride werkplaatsen extra aandacht aan moesten schenken. Naast onze grote jaarlijkse campagnes, zoals de Schrijfmarathon en Schrijf-Ze-VRIJdag, startten we het voorbije jaar een nieuwe campagne tegen seksueel geweld, onderzochten we de mensenrechtenschendingen in woonzorgcentra in de periode van de eerste Covid-19 uitbraak in België, organiseerden we ons met verschillende partners in een platform tegen etnisch profileren en streden we voor de rechten van verscheidene individuen, waaronder dr. Ahmadreza Djalali.

In wat volgt, bieden we u een beknopt overzicht van ons mensenrechtenwerk in België.

SCHRIJFMARATHON

Ieder jaar in december organiseert Amnesty International de 'Schrijfmarathon', de grootste mensenrechtencampagne ter wereld. We schrijven massaal brieven en kaartjes, en tekenen petities voor 10 mensen of gemeenschappen die onrecht werden aangedaan.

Dit jaar ging de Schrijfmarathon er behoorlijk anders aan toe: zonder groot-schalige publieke schrijfacties, maar in kleine bubbels van thuis uit. Toch konden we weer op een schitterend resultaat rekenen. In Vlaanderen leverde de Schrijfmarathon 98.726 brieven, solidariteitskaartjes en handtekeningen op. Een recordaantal van 2.238 schrijfpakketten vloog de deur uit! Onze Franstalige collega's deden er nog een flinke schep bovenop, wat ons op een totaal van 247.000 brieven, kaartjes en handtekeningen brengt.

Dat al dat schrijven werkt, bewijst de recente vrijlating van de Algerijnse journalist Khaled Drareni. Hij liet ons weten:

“Ik wil Amnesty International bedanken om mee te strijden voor de vrijlating van demonstranten in Algerije. Hartelijk dank voor jullie acties.”

Dankzij de honderdduizenden brieven en internationale druk wordt het onderzoek naar de moord op Popi Qwabe en Bongeka Phungula hernomen door de Zuid-Afrikaanse politie. Ook de drie jongeren van El Hiblu3 drukten hun dank al uit voor alle steun:

“De brieven, de solidariteit... ze geven ons moed. We voelen ons hoopvol en dankbaar. We geven de hoop niet op!”

SCHRIJF-ZE-VRIJDAG

29 januari 2021 was de dag waarop wel 100.000 leerlingen transformeerden tot

één gigantisch schrijfteam voor mensenrechten. Voor het 30ste jaar al deden Vlaamse en Brusselse scholen mee aan deze actiedag van Amnesty Vlaanderen. Met meer dan 600 deelnemende scholen werd de Schrijf-ze-VRIJDag '21 een absolute recordeditie, ondanks corona. Gemotiveerde leerlingen van zowel de lagere als de middelbare school namen pen en papier ter hand om te schrijven voor mensen die ten onrechte gediscrimineerd worden. Ze schreven voor de opgesloten Saudi-sche vrouwenrechtenverdediger Nassima al-Sada, de vermoorde LGBTI-activist Zak Kostopoulos uit Griekenland, de Tibetaanse taalactivist Tashi Wangchuk en alle mensen die in België te maken krijgen met etnisch profileren door de politie.

“Je hart kiest van wie je houdt, daarvoor moet je niet gestraft worden.”

Reactie van een leerling op het verhaal van de vermoorde Griekse LGBTI-activist Zak Kostopoulos.

Op Schrijf-ze-VRIJDag werden de leerlingen-actievoerders ondergedompeld in het thema 'VRIJ en GELIJK', een knipoog naar artikel 1 van de Universele Verklaring van de Mens (“Alle mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren”). Wat betekent dat en waarom krijgen we dan te maken met discriminatie en/of privilege? En wat kan je daaraan doen?

“Wat een mooi initiatief om het wereldburgerschap en de sociaal-voelendheid van mijn kinderen te stimuleren!”

Leerkracht op een deelnemende school

ETNISCH PROFILEREN

Als de politie je, zonder gegronde reden, controleert omwille van je huidskleur, dan heeft dat een immense impact. Het is vernederend, frustrerend en schaadt het vertrouwen in de politie. Bovendien is etnisch profileren geen doeltreffende politietechniek. Het is discriminatie en

in strijd met de mensenrechten. Zeven Belgische organisaties starten daarom een campagne om deze discriminerende praktijk te stoppen.

Onder de noemer 'Niet Normaal – Stop etnisch profileren' sensibiliseren Amnesty International, JES Brussel, Liga voor Mensenrechten, Minderhedenforum, Uit De Marge, Ligue des Droits Humains, MRAX en activist Yassine Boubout sinds juni 2020 het ruime publiek rond etnisch profileren door de politie. De campagne formuleert vijf concrete aanbevelingen aan politici en politie om etnisch profileren te tackelen.

“Voor veel mensen is etnisch profileren een vaag concept, sommigen weten zelfs niet dat het gebeurt. Maar voor mensen met een migratieachtergrond is het soms zo aanwezig dat het bijna een ‘normaal’ deel van hun leven lijkt. Een politiecontrole kan gebeuren op

elke hoek van de straat. Als dat gebeurt omwille van iemands kleur of afkomst, kan dat lang blijven nazinderen.”

Eveline Vandevelde
coördinator van de campagne

Sinds de lancering voerde het Platform 'Stop etnisch profileren' al een aantal constructieve gesprekken met de Federale Politie. Tijdens die gesprekken werden enkele van onze aanbevelingen uitgelicht waaronder de registratie van identiteitscontroles.

Vier politiezones publiceren handelingskader over professioneel profileren

In juli ondertekenden vier politiezones (Antwerpen, Mechelen-Willebroek, Brussel-Noord en Gent) een handelingskader om hun medewerkers te ondersteunen bij het uitvoeren van kwaliteitsvolle en correcte identiteitscontroles. In het handelingskader werd etnisch profileren expliciet vermeld. Dat groeiend bewustzijn en de wil om het probleem aan te pakken, kan het Platform enkel toejuichen. →

© Mariëke Wijntjes

© Lies Engelen

© Pexels RODNAE Productions

Hoorzitting in het Brussels Parlement

In september was het Platform 'Stop etnisch profileren' aanwezig in het Brussels Parlement om een tussenkomst te houden over de relaties tussen burgers en ordediensten en omgekeerd, met nadruk op etnisch profileren in de Brusselse context.

COVID-19 EN WOONZORGCENTRA

De Belgische autoriteiten schonden tijdens de eerste periode van de COVID-19-uitbraak, van maart tot oktober 2020, de mensenrechten van bewoners van woonzorgcentra. Onder meer het recht op gezondheid, het recht op leven en het verbod op discriminatie werden met voeten getreden. Dit bleek uit ons onderzoeksrapport van november, getiteld: 'Woonzorgcentra in de dode hoek. Mensenrechten van ouderen tijdens de COVID-19-pandemie in België'. **Dit onderzoeksrapport haalde het internatio-**

nale nieuws en riep onze overheid ter verantwoording. Het werk past in een reeks internationale onderzoeken naar de impact op mensenrechten van ouderen en van het zorgpersoneel.

“De Belgische autoriteiten wisten bij de start van de crisis al heel erg goed dat bewoners van woonzorgcentra erg kwetsbaar zijn voor COVID-19. Net zoals in de ziekenhuizen, was een snel en doeltreffend optreden levensnoodzakelijk. Daar kwam echter niks van in huis. Wel integendeel. Dit onderzoek bevestigt dat onze autoriteiten de woonzorgcentra in de steek gelaten hebben,”

Wies De Graeve,
directeur van Amnesty International Vlaanderen

Ook het personeel van de woonzorgcentra, dat onder zeer moeilijke omstandigheden buitengewoon werk heeft verricht en nog steeds verricht, werd in gevaar gebracht door het gebrek aan overheidsoptreden. Er werd pas actie ondernomen toen de tragedie publiek aan de kaak gesteld werd en het ergste van de eerste fase van de pandemie al voorbij was.

Amnesty voert verder onderzoek naar de rechten van ouderen. We volgden de aanpak van de COVID-pandemie door de Belgische overheden op de voet. Al vanaf de start riepen we op om mensenrechten centraal te plaatsen en in het bijzonder de nood om specifieke aandacht te geven aan groepen in de samenleving die meer kwetsbaar zijn voor het virus of dat worden door de maatregelen. We werden uitgenodigd in de Kamer voor advies over de bescherming van persoonsgegevens en over het voorontwerp van pandemiewet.

SAMEN TEGEN SEKSUEEL GEWELD

Seksueel geweld in België is een prangend mensenrechtenprobleem dat een doortastende, effectieve en gecoördineerde aanpak vraagt op alle beleidsniveaus. Amnesty International startte daarom op 8 maart 2020 een nieuwe campagne waarin ze de Belgische overheden oproept een topprioriteit te maken van de strijd tegen seksueel geweld.

Elk jaar worden er in België volgens officiële cijfers meer dan 3500 verkrachtingen aangegeven, gemiddeld 10 per dag. Deze cijfers zijn echter maar het topje van de ijsberg, daarover hieronder meer. Elk slachtoffer is er een teveel, net als elke onbestrafte dader. Iedereen kan Amnesty's petitie met de volgende concrete eisen ondersteunen:

- Het toewijzen van een specifiek, transparant, duurzaam en toereikend budget voor de strijd tegen seksueel geweld, onder meer om te zorgen voor de

bestending van de drie Zorgcentra na Seksueel Geweld en de oprichting van ten minste één Zorgcentrum per provincie of gerechtelijk arrondissement.

- Het versterken van de basis- en permanente vorming van politie en juridische actoren die in contact komen met slachtoffers van seksueel geweld.
- Strijden tegen straffeloosheid voor verkrachting en het aantal seponeringen verminderen, onder meer door het verbeteren van de gerechtelijke procedures.
- Het waarborgen van een sterke preventie en mensenrechtenuitvoering op het gebied van seksueel geweld.
- Het verbeteren van de verzameling en publicatie van gegevens over verkrachting (prevalentie, profiel van slachtoffers, veroordelingen, enz.) om de politieke besluitvormers in staat te stellen de nodige maatregelen te nemen.

Gelukkig staan we niet alleen in onze strijd tegen seksueel geweld. Amnesty werkt hiervoor samen met verschillende andere organisaties, om elkaar te verster-

ken in onze communicatie en om op een eensgezinde manier onze eisen naar een effectief en daadkrachtig nationaal beleid tegen seksueel geweld om te zetten. Op 8 maart 2021 konden we het resultaat van één jaar campagnevoeren overhandigen aan Premier Alexander De Croo: meer dan 50.000 handtekeningen op de petitie tegen seksueel geweld.

“We zijn blij dat de regeringen prioritaire aandacht willen geven aan de strijd tegen seksueel geweld, maar we blijven de vinger aan de pols houden en campagne voeren. We blijven druk zetten om verder te gaan dan wat er al ligt, zodanig dat seksueel geweld minder voorkomt, dat straffeloosheid verdwijnt en dat slachtoffers beter worden geholpen,”

besluit Directeur **Wies De Graeve.** →

© Laura-James

© Amnesty International

© Amnesty International

DJALALI EN INDIVIDUENWERK

De Iraans-Zweedse spoedarts Ahmadreza Djalali zit al vier maanden in eenzame opsluiting in de beruchte Evin-gevangenis in Iran. Op 24 november 2020 werd hij in afzondering geplaatst en kreeg hij te horen dat hij snel geëxecuteerd zou worden en afscheid moest nemen van zijn familie. Duizenden mensen schaarden zich achter onze acties om het leven van dr. Djalali te redden. Het Vlaams, Brussels en beide kamers van het federaal parlement keurden unaniem resoluties goed waarin de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van de VUB-gastdocent wordt gevraagd. Ook het Europees Parlement en de VN spraken zich expliciet uit tegen zijn executie en voor zijn vrijlating.

Dankzij die massale publieke verontwaardiging en wereldwijde politieke druk kon zijn executie tot op vandaag verhinderd worden. De voorbije weken werden hem ook twee korte bezoeken van familieleden in Iran toegestaan. Zijn situatie blijft uiterst zorgwekkend: de onhoudbare omstandigheden in de cel eisen een zware

mentale tol, hij heeft dringend medische hulp nodig en mag nog steeds geen contact hebben met zijn advocaat, noch met zijn vrouw en kinderen. Amnesty blijft onverminderd actievoeren voor de vrijlating van dr. Djalali. (Laatste update op 17/03/21)

Djalali is helaas slechts een van de vele individuen die door zijn overheid onrecht aangedaan wordt. Amnesty Vlaanderen schoot in 2020 in actie voor minstens 66 lotgenoten van Djalali wereldwijd. Dit gaat van mensenrechtenverdedigers en politieke opposanten, naar vrouwen die zich op sociale media uitspreken over hun rechten, tot etnische minderheden die gediscrimineerd of gevangengezet worden louter op basis van hun cultuur of herkomst. Op onze website en sociale mediakanalen geven we regelmatig updates over deze acties, het blootgelegde onrecht en de kleine of grote overwinningen.

Amnesty International blijft zich inzetten om mensenrechtenschendingen te onderzoeken, aan het licht te brengen en druk uitoefenen op overheden om alle mensenrechten voor iedereen te respecteren, te bevorderen en te garanderen.

**“IK WAARDEER ALLE
MENSEN, ACADEMICI EN
MENSENRECHTENORGANISATIES
ZOALS AMNESTY INTERNATIONAL
DIE MIJ EN MIJN GEZIN VANAF HET
BEGIN HEBBEN GESTEUND.”**

Ahmadreza Djalali
(september 2020)

**“SAMEN ZULLEN WE HET MOETEN DOEN,
WILLEN WE DE WERELD TRANSFORMEREN
NAAR EEN PLAATS WAAR MENSENRECHTEN
GERESPECTEERD EN GENOTEN WORDEN,
DOOR IEDEREEN.”**

NAWOORD

Door directeur Amnesty Vlaanderen
Wies De Graeve

Als mensenrechtenbeweging hebben we de voorbije 60 jaar, elk jaar opnieuw, het leven van mensen veranderd. Elk jaar zetten we een stap naar meer gelijkheid, gerechtigheid en vrijheid. Elk jaar staat voor ons in het teken van die impact en verandering. Ik denk aan Ahmadreza Djalali, aan de mensen in kampen op de Griekse eilanden, aan de mensenrechtenverdedigers in DR Congo, aan de kwetsbaren in eigen land... aan allen wiens rechten op het spel staan, waar onze impact maar reikt.

Het zijn tijden met grote uitdagingen en vele obstakels, maar ook met veel potentieel, innovatie en hoop. Een jaar waarin het woord 'samen' vaak is gevallen, zowel binnen Amnesty als erbuiten. En samen zullen we het moeten doen, willen we de wereld transformeren naar een plaats waar mensenrechten gerespecteerd en genoten worden, door iedereen.

Om in te pikken op de vraag waarmee onze Secretaris-Generaal haar vlammend voorwoord afsloot: "Zullen we moedig genoeg zijn om te zien wat er moet gebeuren en moedig genoeg om verder te gaan en het te doen, op de juiste schaal en snel genoeg?" Als ik kijk naar mijn team, dat het voorbije jaar vanop afstand en van achter het scherm -in plaats van op straat, waar ze zo graag luidkeels rechtvaardigheid opeisen- zoveel heeft kunnen verwezenlijken, in dergelijk moeilijke omstandigheden". Als ik kijk naar onze duizenden volgers en supporters, die blijven communiceren over mensenrechten, kritische vragen stellen en onze acties delen; de massa mensen, jong en oud, die in binnen- en buitenland op straat kwam en hun stem liet horen tegen racisme, tegen onderdrukkende, discriminerende of vrouwenonvriendelijke wetten, tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag... dan durf ik zeggen: ja, aan moed zal het ons niet ontbreken. Opgeven is een woord dat niet voorkomt in het Amnesty-woordenboek. En wij hopen oprecht dat u ook dit jaar weer aan onze zijde, voor mensenrechten, komt staan."

**WIL U MEER WETEN OVER WAT ER PER REGIO EN
LAND GEBEURDE? DOWNLOAD DAN DE
GEDETAILLEERDE VERSIE OP**

**🔗 [www.amnesty-international.be/nieuws/
jaarrapport-202021](https://www.amnesty-international.be/nieuws/jaarrapport-202021)**

AMNESTY
INTERNATIONAL

